

Projekt je realizovaný vďaka podpore:

a ZSE, a.s.

21. júl 2011

TLAČOVÁ SPRÁVA

Výsledky Hodnotenia samosprávnych opatrení (HSO) v regiónoch SR za obdobie 2. štvrtroka 2011

Centrum pre hospodársky rozvoj (CPHR), prináša výsledky projektu **Hodnotenie samosprávnych opatrení (HSO)**. V rámci projektu sa štvrtročne vyjadrujú ekonomickí analytici, podnikatelia, primátori a starostovia, zástupcovia akademickej obce, stavovských a mimovládnych organizácií k navrhovaným a realizovaným opatreniam samosprávnych inštitúcií na úrovni obcí, miest i krajov. Projekt HSO tak prináša názor odbornej verejnosti na dôležité opatrenia ekonomicko-sociálneho charakteru ovplyvňujúce kvalitu života občanov v jednotlivých regiónoch Slovenska.

Partnerom projektu je **Združenie miest a obcí SR**, realizovaný je vďaka podpore spoločností Colliers International, spol. s r.o., Municipalia, a.s., Slovnaft, a.s. a ZSE, a.s.

Výsledky:

Najvyššie oceneným opatrením za obdobie **apríl až jún 2011** sa stalo **spustenie služby elektronického privolania pomoci pre seniorov v Martine**. Prístroj v prípade núdze nielen privolá pomoc, ale dotyčného seniora dokáže aj lokalizovať. Systém má vysoký potenciál využitia aj v budúcnosti, keď v prípade, ak sa osvedčí, môže sa ním monitorovať aj pohyb detí.

Poradie opatrení od najlepšie k najhoršie hodnoteným:

(pozitívne opatrenia majú plusový rating, negatívne mínusový)

Hodnotenie samosprávnych opatrení	Rating
za obdobie: apríl – jún 2011	[300, -300]
1. Seniorom v Martine prístroj v núdzi nielen privolá pomoc, ale ich aj lokalizuje	156
2. Lipany sa chránia pred záplavami inak ako betónom	139

3. Dopravné spojenie žilinskej MHD sa dá vyhľadať aj cez Google	100
4. Bratislavské Staré Mesto prideliť dávky v hmotnej núdzi formou poukážok	91
5. Košice dali zrovnať so zemou nelegálnu osadu	35
6. Kremnica rozhodla o presťahovaní infocentra do priestorov patriacich poslancovi	-77
7. Rožňava predala podiel v teplárenskej spoločnosti bez súťaže	-94
8. Starostka Lomničky sa delí o služobný telefón s obyvateľmi obce	-103
9. Primátor Žiliny odignoroval pri udeľovaní grantov odporúčania vlastných komisií	-125
10. Trenčiansky samosprávny kraj nedodržiava zákon, lebo ho považuje za zlý	-145

Druhým najúspešnejším samosprávnym opatrením sa stalo **vybudovanie protipovodňového systému v meste Lipany**, keď namiesto betónu zvolili udržateľný ochranný systém využívajúci prírodné systémy a materiály.

Ako tretie najúspešnejšie opatrenie druhého štvrťroka 2011 bolo vyhodnotené **opatrenie zo Žiliny, ktorá je prvým slovenským mestom, ktorého verejná doprava sa objavuje na mapách vyhľadávača Google**. Cez neho si môžu záujemcovia vyhľadávať podrobné informácie o trasách mestskej hromadnej doprave v meste.

Najmenej prínosným opatrením sa stalo konanie Trenčianskeho samosprávneho kraja, **ktoré sa rozhodlo nedodržiavať zákon, pretože ho „nepovažuje za šťastný“**. Z toho dôvodu na internete uverejňuje iba zmluvy, ale nie faktúry, hoci mu to ukladá zákon.

Podrobný popis opatrení a vybrané komentáre hodnotiteľov

1. Seniorom v Martine prístroj v núdzi nielen privolá pomoc, ale ich aj lokalizuje

Martinskí seniori môžu od júla požiadať mesto o pridelenie elektronického zariadenia, ktoré nielen privolá pomoc, ale osobu dokáže aj lokalizovať. Na rozdiel od známych elektronických náramkov, elektronický lokátor pritom v núdzi nie je potrebné ani aktivovať, pri páde osoby, ktorá ho nosí, sám automaticky vyšle signál o pomoc. Ak však senior dokáže komunikovať, po stlačení tlačidla môže nadviazať hlasový kontakt cez zabudovaný mikrofón a reproduktor. Následne pracovník operačného strediska s nepretržitou prevádzkou vďaka GPS technológii takúto osobu lokalizuje a pomoc vyšle presne na miesto, kde sa senior v núdzi nachádza. Seniori sú totiž často krát osamelí a ich príbuzní sa môžu nachádzať tak ďaleko, že by im v prípade potreby nemohli prísť pomôcť včas. Výhodou zariadenia je, že funguje nielen v domácnosti, ale aj v otvorenom teréne a každý užívateľ ho teda môže zobrať kdekkoľvek so sebou.

Cena za prenájom prístroja vyjde na necelých 10 eur mesačne. Ak sa systém osvedčí, mesto do budúcnosti uvažuje aj o možnosti monitorovania detí.

Komentár

Hodnotiacia komisia ocenila aktívny prístup mesta k riešeniu problémov sociálne najslabších spoločenských skupín, ktoré bývajú často krát diskriminované, ale aj fakt, že do riešenia problémov v sociálnej oblasti boli zapojené moderné technológie.

Pozitívne vnímal dané opatrenie aj **Bohumil Olach**, šéfredaktor *Obecných novín*, podľa ktorého ide jednoznačne o výborné opatrenie. Konečne majú seniori v meste, najmä tí s rizikovými chorobami, spoľahlivý spôsob ochrany. A mestu Martin patrí pochvala za to, že tento systém už využíva, aj keď naň mestská kasa „dopláca“.

Aj podľa **Márie Nádaždyovej**, Senior Program Managera, EPPP - *European Public Policy Partnership, Bratislava*, ide o výbornú vec, ktorá má značný potenciál pomôcť ľuďom v núdzi. Poukázala však aj na fakt, že, vzhľadom na starnutie populácie, predstavuje aj dobrú komerčnú príležitosť, o čom svedčí poplatok 10 eur mesačne.

2. Lipany sa chránia pred záplavami inak ako betónom

Mesto Lipany sa rozhodlo ochrániť pred záplavami inak, ako je súčasný štandard v iných mestách. Namiesto betónových hrádzi sa rozhodlo pre udržateľný a prírodu rešpektujúci ochranný systém. Nad určenými obytnými zónami vybudovalo suchý polder a pod ním tri jazerá na zachytávanie nárazovej vody, ktorá po topiacom sa snehu, počas búrok a intenzívnych dažďov narobila za posledné roky veľké škody. Investíciu hradili z peňazí z eurofondov a štátnej dotácie.

Ochranu mesta posilnili aj vybudovaním hrádze z vrbových kolov, do výstavby ktorej mesto nasadilo aj 33 nezamestnaných miestnych občanov. Koly podľa výpočtov zachytia v teréne okolo 5 600 kubíkov vody. Celý systém je nastavený tak, že prvú záplavovú vlnu zachytí na ploche 2,5 hektára nad obcou vodohospodárske dielo suchý polder, ktorý je vysoký osem metrov. Poniže poldra sú na ploche jedného hektára tri jazerá, ktorých úlohou je spomaliť nápor vody.

Mesto Lipany za obdobie rokov 1998 až 2006 vyčíslilo škody po záplavách na 3,38 milióna eur. Už vlani v lete počas záplav suchý polder zachytil veľké množstvo dažďovej vody a mesto uchránil pre väčšími škodami.

Komentár

Opatrenie bolo hodnotiacimi odborníkmi vnímané výrazne pozitívne. Ocenili aktívny prístup obce k riešeniu problémov vodného hospodárstva, keďže očakávať pomoc od štátu je riskantné. Prevažná väčšina hodnotiacich ocenila aj „zelený“ prístup obce k prírode, keď chce regulovať vodu nie silou betónu, ale harmóniou v rámci premyslených zásahov. Tiež väčšinovo panovala zhoda v tom, že bude potrebné sledovať, ako sa opatrenie osvedčí v praxi.

Podľa **Laury Dittel**, riaditeľky *Karpatskej nadácie v Košiciach*, je východné Slovensko za posledné roky sužované povodňami čoraz častejšie, a preto je načase venovať zvýšenú pozornosť ochrane. Preto aj všetky alternatívne spôsoby ochrany považuje za prijateľné, a to aj v prípade, že ide o testovanie zatiaľ neodskúšaných postupov. Alternatívne spôsoby ochrany, ktoré sú priateľské k prírode, sú zvyčajne oveľa lacnejšie a v tomto prípade zapojili do prác aj nezamestnaných občanov. Domnieva sa, že by stálo za úvahu sledovať výsledky

tohto opatrenia v dlhodobejšom horizonte a v prípade, že tento prístup pomôže obci dlhodobo sa ochrániť, zverejniť to ako prípadovú štúdiu.

Aj podľa **Juraja Feketeho**, riaditeľ Regionálneho poradenského a informačného centra v Dunajskej Strede ide o veľmi vhodnú, premyslenú a účinnú ochranu pred záplavami. Aj z ekologického hľadiska je to podľa neho najvhodnejšie riešenie, bez narušenia prírodného prostredia.

3. Dopravné spojenie žilinskej MHD sa dá vyhľadať aj cez Google

Žilina je prvým slovenským mestom, ktorého verejná doprava sa objavuje na mapách vyhľadávača Google. Cez funkciu Verejná doprava v Žiline môžu zúčastníci vyhľadávať podrobné informácie o mestskej hromadnej doprave a nájsť si tak najvhodnejšie trolejbusové či autobusové spojenie. Keďže je Žilina aj univerzitným mestom, je pravdepodobné, že o službu vyhľadávania dopravného spojenia mestskou hromadnou dopravou aj na jednom z najpoužívanejších vyhľadávačov na svete bude záujem.

Vďaka novej službe je teraz vyhľadávanie najlepšieho dopravného spojenia otázkou niekoľkých kliknutí. Stačí pod záložkou „Vyhľadať trasu“ zadať východiskový a cieľový bod svojej cesty a jednotlivé možnosti ponúknú nielen informácie o MHD, ale aj najlepšiu trasu pre cestu autom. Nová služba je dostupná aj cez všetky mobilné zariadenia, ktoré dokážu pracovať s mapami Google, vrátane smartphonov.

Komentár

Hodnotiaci sa zhodli, že ide o prínosné a kreatívne riešenie a pomerne vzácny príklad partnerskej spolupráce súkromného a verejného sektora. Opatrenie má o to väčšiu cenu, že v čase všeobecného poklesu záujmu verejnosti o verejnú dopravu pomáha zvyšovať jej atraktivitu.

Ako veľmi prospešné hodnotil predmetné opatrenie aj **Ján Buček**, vysokoškolský pedagóg na Prírodovedeckej fakulte UK, Katedre humánnej geografie a demogeografie v Bratislave. Vníma, že v Žiline je cítiť prítomnosť viacerých inštitúcií špecializovaných na dopravu a keďže využívanie elektronickej komunikácie v bežnom živote sa neustále zintenzívňuje, Žilinčania si to už môžu zvykať aj v praxi.

Takisto podľa **Antonína Eliáša**, šéfredaktora časopisu *Obec a finance* (Česká republika), každý informačný zdroj a služba, ktorá občanom pomáha v orientácii, nielen vo verejnej doprave, je prínosom. Myslí si, že pre lokálne informácie asi budú vhodnejšie aplikácie pomocou miestnych webových stránok, ale veľká skupina ľudí využíva práve Google.

4. Bratislavské Staré Mesto pridieľuje dávky v hmotnej núdzi formou poukážok

Samospráva bratislavskej mestskej časti Staré Mesto realizuje pilotný projekt pridieľovania jednorazových dávok ľuďom v hmotnej núdzi prostredníctvom sociálnych poukážok namiesto peňažnej hotovosti. V minulosti totiž dochádzalo k zneužívaniu peňazí a namiesto zaplatenia životných potrieb ich ľudia používali napríklad na nákup alkoholu. Tým sa pomoc úradu minula účinku. Poukážky v hodnotách od jedného do siedmich eur sa dávajú v rôznych kombináciách podľa priznaného účelu. Klient ich môže použiť na nákup potravín,

okrem alkoholu, cigariet a kávy. Môže si za ne kúpiť aj ošatenie, lieky, zdravotnícke potreby, okuliare a podobne.

Od februára 2011 Staré Mesto vyplatilo poukážky 24 klientom. Zájemcovia žiadali finančný príspevok väčšinou na stravu a ošatenie, čo poskytnuté poukážky pokrývajú. Podľa informácií MČ zatiaľ nebolo zaznamenané žiadne zneužívanie poukážok.

Komentár

Opatrenie bolo prevažnou väčšinou členov hodnotiacej komisie vnímané kladne, a to napriek tomu, že systém nie je novátorský a má tiež svoje slabiny. Viacerí poukázali na systém e-pay kariet, ako na vhodnejší nástroj na zníženie zneužívania sociálnych dávok, pretože ten dokáže priamo blokovať nákup nežiaducich druhov tovaru.

Poukázala na to aj **Mária Nádaždyová**, podľa ktorej zostáva dúfať, že ani štát nebude dlhodobo zaostávať a celoplošne zavedie modernejšie a efektívnejšie formy „elektronických poukážok“ vo forme debetných kariet (dlho očakávaný pilotný projekt známy u nás ako „e-pay“). Ten by umožnil vyplácanie nielen dávok v hmotnej núdzi, ale všetkých dávok sociálneho zabezpečenia, čím by sa odstránil ich stigmatizačný efekt.

Bohumil Olach poukázal na fakt, že uvedený systém by sa skôr zišiel uplatniť v tých sídlach, kde je viac ľudí na takúto pomoc odkázaných, o čom podľa neho svedčí aj nízky počet klientov, ktorý tento spôsob v Starom Meste využili.

5. Košice dali zrovnať so zemou nelegálnu osadu

Magistrát Košíc sa rozhodol razantnejšie riešiť otázku nelegálnych osád na území mesta. V rámci toho pristúpil k zbúraniu jednej z nich, rómskej osady v lokalite Na Demetri. V chatrčiach, nelegálne postavených z rôzneho odpadu tam bývalo vyše sedemdesiat ľudí, ktorí boli niekoľko dní vopred upozornení, aby chatrče opustili a zobrali si so sebou veci. Za asistencie mestských policajtov, špeciálne odetých v tzv. protiúderových kompletoch potom magistrát obyvateľov donútil chatrče opustiť a pomocou ťažkých mechanizmov ich dal zrovnať so zemou.

S postupom magistrátu nesúhlasí Úrad splnomocnenca vlády pre rómske komunity. Jeho zástupcovia na mieste žiadali, aby bola celá akcia zastavená, čo sa však nestalo. Úrad považuje vysťahovanie osadníkov za nelegálne. Dôvodom podľa neho je, že na to neexistoval žiaden súdny príkaz, mesto sa údajne opieralo o zákon o drobných stavbách, ktorý však hovorí iba o odpade, nie o bývaní.

Mesto naopak argumentuje, že sa nejednalo o obytné objekty, odstránilo iba provizórne prístrešky zhotovené z komunálneho odpadu, ktoré sa nachádzali v požiarne nebezpečnom priestore blízkeho objektu skladu horľavých látok. Mesto podľa vlastných slov vykonalo iba „zber a prepravu komunálneho odpadu, objemného odpadu a drobného stavebného odpadu umiestneného na nehnuteľnostiach mesta v rozpore so zákonom“.

Komentár

Respondenti vnímali uvedené opatrenie rozporuplne. Na jednej strane považujú za opodstatnené brániť živelnému vzniku nových nelegálnych osád, na

druhej strane však toto opatrenie podľa viacerých z nich len dotvára obraz bezradnosti všetkých dotknutých strán s riešením tohto problému.

Podľa **Laury Dittel**, problémy s neprispôsobivými občanmi sú pod drobnohľadom verejnosti a množiace sa prípady neprispôsobivého správania sa vyvolávajú stále väčšie vlny odporu. Na jednej strane preto rozumie pohnútkam samosprávy, ktorá sa potrebovala zbaviť nelegálnej osady a zvolila si spôsob, ktorý mu umožnila diera v zákone. Na druhej strane však rozumie aj Úradu splnomocnenca pre rómske komunity, ktorý v tomto prípade chráni ľudí, ktorých sa opatrenie dotklo a poukazuje na nezákonnosť postupu.

6. Kremnica rozhodla o presťahovaní infocentra do priestorov patriacich poslancovi

Kremnické mestské zastupiteľstvo schválilo bez súťaže presťahovanie infocentra z mestských priestorov do súkromných, patriacich jednému z poslancov zastupiteľstva. Mesto na sťahovanie finančne doplatí, lebo teraz platí za infocentrum len náklady na energie, ročne okolo 4 500 eur. Nájomné neplatí, keďže centrum sídli v priestoroch mesta. V novej budove bude samospráva platiť oboje, aj keď podľa realitných agentov cena nepresahuje kremnický priemer. Prenájom vyjde na 4 800 eur ročne, energie na ďalších, zhruba okolo 2 400 eur.

Sťahovanie infocentra poslanci odôvodňujú jeho nedostupnosťou pre vozičkárov či starších ľudí, pretože sa nachádza na poschodí historickej budovy bez výťahu. Tento argument však vyvracia sama primátorka, ktorá s opatrením nesúhlasí. Podľa nej má mesto už spracovanú štúdiu na riešenie bezbariérového prístupu k výťahom, pripravuje projekt a chce sa uchádzať o peniaze z eurofondov.

Komentár

Opatrenie bolo respondentmi hodnotené prevažne negatívne, a to hlavne z dôvodu podozrenia z klientelizmu, keďže výber sa uskutočnil bez súťaže. Hodnotiaci považujú transparentné a efektívne narábanie s verejným majetkom v podmienkach súčasnej spoločnosti na Slovensku za absolútny základ úspešnej transformácie doteraz silne deformovanej spoločnosti na demokratickú, otvorenú občiansku spoločnosť.

Poukázal na to aj **Eduard Vokál**, primátor Lipian, podľa ktorého vždy, ak sa rozhodnutie samosprávy týka poslanca, prednostu, či primátora, je veľmi potrebný transparentný postup rozhodovania – verejná súťaž, dražba a podobne. Ak sa to obchádza, vrhá to na miestnu samosprávu tieň podozrenia.

Rozhodný nesúhlas s postupom kremnickej samosprávy vyjadril **Ján Buček**. Pýta sa, kedy sa konečne na Slovensku stane hanbou pre poslancov robiť netransparentné obchody s mestom, v ktorom sú členmi zastupiteľstva? Osobne si myslí, že ak poslanec má vhodné priestory, určite si prenajímateľa nájde. Robiť obchody s mestom je pre neho predsa len ľahšie. Niet nad istý biznis o ktorom sa hlasuje (ak!) a nesúťaží.

Pozn: Po uzávierke tohto hodnotenia bola publikovaná informácia, že sťahovanie infocentra sa napokon neuskutoční. Poslanec, ktorý chcel mestu svoje priestory prenajať, od zámeru ustúpil. Zastupiteľstvo síce opakovane schválilo zmluvu o prenájme, primátorka ju však znova odmietla podpísať.

7. Rožňava predala podiel v teplárenskej spoločnosti bez súťaže

Rožňavské mestské zastupiteľstvo odsúhlasilo predaj 36,7-percentného podielu mesta v teplárenskej spoločnosti, ako aj nehnuteľnosť spolu s niekoľkými pozemkami bez verejnej súťaže. Bránila tomu platná spoločenská zmluva mesta s kupujúcim, ktorá prípadný predaj podielu tretej osobe vylučuje. Dodatok k spoločenskej zmluve bol za mesto Rožňava podpísaný ešte v roku 2003 vtedajším primátorom, pričom zmena spoločenskej zmluvy nebola odsúhlasená mestským zastupiteľstvom, keďže vtedy platné zásady hospodárenia s majetkom mesta a rovnako ani zákon č.138/1991 Zb. o majetku obcí túto povinnosť vtedy neukladali.

Mesto za svoj podiel získa 430-tisíc eur, ďalších 385-tisíc eur získa za predaj kotolne, niekoľkých pozemkov a vyplatenie dividend mestu za rok 2011. Cena pozemkov a nehnuteľností určených na predaj však boli stanovené na základe osem rokov starého ohodnotenia z roku 2003.

Fakt, že predaj podielu mesta sa uskutočnil bez verejnej súťaže bol predmetom kritiky niektorých poslancov MZ aj občanov. Argumentom vedenia mesta však bola potreba naplnenie rozpočtu mesta, ktorý s peniazmi z predaja mestského podielu v teplárenskej spoločnosti ráta.

Rokovanie zastupiteľstva primátor zvolal netradične do inej zasadačky ako tej, v ktorej sa zastupiteľstvo schádza obvykle a ktorá disponuje elektronickými hlasovacími zariadeniami a možnosťou priameho prenosu prostredníctvom mestskej televízie. Protest poslancov primátor odmietol s odôvodnením, že aj v minulom volebnom období boli niektoré zasadnutia MZ v malej zasadačke.

Komentár

Opatrenie ohodnotili respondenti prevažne negatívne, a to najmä z dôvodu zvláštnych okolností, ktoré odsúhlasenie predaja podielu sprevádzali. Počnúc starostom, ktorý prerokovanie tak dôležitého bodu nechal preniesť do zasadačky a končiac poslancami zastupiteľstva, ktorí si ani nedali námahu prehodnotiť cenu podielu tak, aby mesto aj od tohto predurčeného kupca získalo viac.

Aj podľa **Dušana Slobodu**, analytika Konzervatívneho inštitútu M.R.Štefánika, Bratislava, „predaj tepla po rožňavsky“ má v sebe zakódované viaceré neduhy našej samosprávy: ide o predaj bez súťaže a pod cenu, hlasovali i poslanci, ktorí sú v konflikte záujmov, samospráva sa všemožne snažila skryť rozhodovanie o predaji pred občanmi a médiami, keď „mimoriadne“ rokovanie o predaji zvolal primátor Laciak nie do rokovacej miestnosti, z ktorej sa bežne vysiela i priamy televízny prenos a je v nej inštalované i elektronické hlasovacie zariadenie, ale do zasadačky mestského úradu. Dlhodobé správanie samosprávy v mestskej teplárenskej spoločnosti vykazuje črty tunelovania majetku. Keďže Rožňave hrozí, že bude musieť zaplatiť státisícovú pokutu, ktorú dostalo od úradu pre verejné obstarávanie, pričom túto informáciu mesiace ututľovalo a zamľčovalo dokonca i pred poslancami zastupiteľstva, je možné, že sa primátor snaží lacným výpredajom majetku získať zdroje, aby mesto neskončilo v ozdravnom režime či nútenej správe.

8. Starostka Lomničky sa delí o služobný telefón s obyvateľmi obce

Svojské spôsoby narábania s majetkom obce má starostka Lomničky v Staroľubovnianskom okrese Mária Oračková (ĽS-HZDS). Kritici starostke vyčítajú vysoké výdavky za právne služby či telefóny. Kým v prípade právnych služieb, za ktoré obec vyplatila iba v marci 3123 eur sa starostka obhajuje platnou zmluvou a tým, že uvedená suma zahŕňa aj neuhradenú dlžnú čiastku predchádzajúcej právničke, horšie je to s obhajobou vysokého účtu za používanie služobného mobilného telefónu. V marci zaňho obec zaplatila takmer 1000 eur, pričom veľkú časť tvorili volania na audiotextové čísla. Starostka účet za telefón obhajuje, podľa vlastných slov, svojím dobrým srdcom, kvôli ktorému niekedy mobilný telefón požičia obyvateľom obce, ktorú tvoria prevažne Rómovia. Tí ho od nej žiadajú údajne kvôli potrebe urgentných volaní na lekársku pohotovosť či v iných núdzových situáciách a „ona sa niekedy nad nimi zľutuje“. Ako je možné, že veľkú časť účtu tvoria volania na audiotextové čísla však vysvetliť nevie.

Komentár

Opatrenie bolo prijaté odborníkmi z hodnotiacej komisie výrazne negatívne. Zhodli sa, že ide o prípad zlyhania kontrolných mechanizmov, ale aj morálky a že takéto konanie výrazne znižuje kredit samosprávy v očiach verejnosti.

Myslí si to aj *politológ* **Michal Kaliňák**, podľa ktorého je v tomto prípade evidentné nehospodárne narábanie s majetkom obce. Ak zlyhali inštitúty verejnej a vonkajšej kontroly, na mieste by mala byť prokuratúra. V prípade, ak ani ona nezasiahne, problémom už nebude svojský prístup starostky, ale zvláštny prístup viacúrovňovej kontroly. Práve tá by mala byť aktívna všade tam, kde zlyhajú ostatné nástroje.

9. Primátor Žiliny odignoroval pri udeľovaní grantov odporúčania vlastných komisií

Primátor Žiliny Igor Choma (Smer) rozhodol o udelení grantov z rozpočtu mesta prevažne bez ohľadu na odporúčania vlastných komisií na podporu kultúry a športu. Na rozdiel od svojich predchodcov, ktorí odborné odporúčania komisií rešpektovali, terajší primátor rozhodnutie odborných komisií zmenil pri väčšine zo 185 hodnotených žiadostí. Žiadosti pritom hodnotilo päť komisií zložených z poslancov mestského zastupiteľstva a nezávislých odborníkov, a to na základe vopred zverejnených kritérií.

Kritici označili primátorov postup za netransparentný, neodborný a neetický, aj keď pripustili, že zákon ani mestské nariadenie neporušil. Spochybnili objektivitu primátorovho rozhodovania, keďže na základe vlastných skúseností uviedli, že jednej komisii trvá naštudovanie všetkých materiálov zhruba 10 hodín. Pýtajú sa preto, ako objektívne a odborné boli primátorove rozhodnutia, keď dokázal zmeniť odporúčania väčšiny zo 185 hodnotených žiadostí, ktoré predtým hodnotilo 20 odborníkov?

Primátor svoje konanie obhajoval tým, že komisie sú iba poradným orgánom primátora a pri konečnom pridelení grantov využil právomoc primátora rozhodnúť, čo však nikto z kritikov nespochybňoval. Dodal, že transparentnosť pokladá za svoju prioritu a že „prihliadal aj na rozpracované projekty, ktoré je potrebné dokončiť, aj na projekty, ktoré smerujú k ochrane majetku občanov mesta“.

Komentár

Napriek zákonnosti opatrenia bolo konanie primátora vnímané respondentmi výrazne negatívne. Takmer celoplošné ignorovanie odporúčaní komisií, zriadených práve preto, aby posudzovali kvalitu a opodstatnenosť projektov, vnímali ako prejav neúcty a nedôvery v ich prácu a zbytočné mrhanie prostriedkami daňovníkov. Navyše, takýto spôsob výkonu primátorskej funkcie podľa nich do budúcnosti zvyšuje riziko ďalšieho netransparentného konania zo strany primátora.

Podľa **Dušana Slobodu** opatrenie všeobecne poukazuje na problémy prerozdelenia dotácií. Najprv desiatky organizácií venujú čas, peniaze a energiu na prípravu projektov. Potom desiatky hodnotiteľov venujú čas a energiu na subjektívne, či nebudaj objektívne hodnotenie projektov uchádzajúcich sa o dotácie. A nakoniec príde primátor či minister, ktorý svojvoľne rozhodne o tom, komu sa peniaze z našich daní majú prideliť a komu nie. Načo je taký grantový systém, ktorý márne čas, peniaze a energiu zúčastnených a nakoniec sa peniaze daňovníkov prerozdelia svojvoľne? Načo máme takú košatú legislatívu, národnú i európsku, ktorá umožňuje takéto legálne a beztrestné rozhadzovanie našich daní? Prečo politikom a byrokratom pokojne dovoľíme regulovať to, aké môžeme mať žiarovky, kde smieme fajčiť, kedy musíme mať na hlave cyklistickú prilbu, ..., pričom zároveň im dovoľíme produkovať takéto deravé zákony, ktoré im umožňujú legálne svojvoľne mrhať našimi daňami?

Politológ Ivan Rončák si myslí, že priestor na korupciu je tým menší, čím sú presnejšie pravidlá napr. pri prideľovaní grantov. Ak grantové komisie posudzujú žiadosti podľa presných pravidiel, meniť ich odporúčania je preto dobré len výnimočne a takéto rozhodnutie musí byť dobre zdôvodnené.

Podľa **Lubice Trubíniovej**, *projektovej manažérky iniciatívy Bratislava otvorene*, sa konanie primátora dá pochopiť pri malej časti predložených projektov, ale ignorovanie poradných orgánov pri väčšine žiadostí je už naozaj známkou autoritatívneho rozhodovania, ktoré, bez nezávislej kontroly „zvonku“ ľahko sklzne do netransparentného aj neodborného, a tým potenciálne aj klientelistického či korupčného, narábania s verejnými prostriedkami.

10. Trenčiansky samosprávny kraj nedodržiava zákon, lebo ho považuje za zlý

Trenčiansky samosprávny kraj zverejňuje na internete iba zmluvy, ale nie faktúry, hoci mu to ukladá zákon. Ten hovorí, že k zmluvám by mali byť pripojené aj faktúry, ktoré tam však chýbajú. Podľa župana tak kraj nerobí preto, že došlo k viacerým zneužitiam tohto systému, navyše zákon považuje za zlý. V minulosti sa totiž malo stať, že došlo k zneužitiu zverejnených údajov z faktúr a k podvodnému vyzdvihnutiu tovaru, o ktorý kraj týmto spôsobom prišiel.

Na porušovanie zákona vedenie kraja upozornili už aj niektorí poslanci s poukázaním, že iné kraje so zverejňovaním faktúr problém nemajú. Navyše, podľa názoru ministerstva spravodlivosti sa dá prípadnému zneužitiu jednoducho zabrániť tým, že samospráva v zmluve alebo v objednávke s dodávateľom dojedná miesto plnenia a meno, priezvisko alebo číslo dokladu totožnosti osoby, ktorá je za kraj oprávnená tovar prevziať.

Samospráve za porušovanie zákona hrozí priestupkové konanie, kde zodpovednej osobe hrozí pokuta až 1650 eur alebo zákaz činnosti na dva roky.

Komentár

Opatrenie bolo respondentmi vnímané výrazne negatívne. Respondenti sa v drvivej väčšine zhodli, že subjektívny nesúhlas so znením zákona neopravňuje nikoho na jeho obchádzanie a nedodržiavanie. Navyše fakt, že župa zdôvodňuje vedomé a ostentatívne nedodržiavanie zákona i tým, že porušenie tejto jeho časti nie je sankcionované, je mimoriadne devastačné pre morálku spoločnosti, a preto aj nebezpečné.

Nesúhlas s konaním TSK vyjadrila aj **Juraj Nemec**, profesor z Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, podľa ktorého vzhľadom k tomu, že skoro 100% verejných zákaziek sa predraží dodatkami, alebo sa vôbec nedodrží zmluvná cena, je zverejňovanie faktúr nevyhnutné. Konečne má občan možnosť vidieť, že verejný orgán nakupuje o často aj o 100 % drahšie, ako bežný občan zo svojho. Výhovorky župy preto považuje za neakceptovateľné, lebo napr. spoľahlivý dodávateľ vie, kto má právo tovar prevziať.

Aj podľa názoru **Michala Kaliňáka**, ak úrady prestanú rešpektovať zákony, potom sa nemôžu čudovať, že rovnaký prístup voči ich rozhodnutiam zaujmú občania. Práve preto by mali využiť možnosti na nápravu a to najskôr získaním podpory na úrovni ďalších partnerov. Takýto prístup vrhá zlý tieň na úctu k práci a zákonnosti.

Poznámka:

Členovia hodnotiacej komisie hodnotia opatrenia v rámci tohto projektu bez nároku na odmenu. Jednotlivé hodnotenia majú charakter ich osobného postoja a nemusia zodpovedať názorovej línii CPHR alebo organizácie, v ktorej hodnotitelia pôsobia.

Členovia hodnotiacej komisie, ktorí hodnotili opatrenia monitorované v 2. štvrtroku 2011:

Ján Buček, vysokoškolský pedagóg, Prírodovedecká fakulta UK, Katedra humánnej geografie a demogeografie

Jozef Čavojec, redaktor denníka SME, Bratislava

Laura Dittel, riaditeľka, Karpatská nadácia, Košice

Antonín Eliáš, šéfredaktor časopisu OBEC a finance, Praha, Česká republika

Juraj Fekete, riaditeľ, Regionálne poradenské a informačné centrum, Dunajská Streda

Juraj Gallo, ekonóm, Mestský úrad Žiar nad Hronom

Juraj Hipš, riaditeľ, Centrum environmentálnej a etickej výchovy Živica, Bratislava

Andrej Juris, predseda predstavenstva, ZSE Distribúcia, a.s., Bratislava

Michal Kaliňák, politológ, špecializuje sa na samosprávu, Prešov

Róbert Kičina, riaditeľ, Podnikateľská aliancia Slovenska

Vojtech Koleják, lekár, Nemocnica s poliklinikou, Trstená

Mária Nádaždyová, Senior Program Manager, EPPP - European Public Policy Partnership/Európske partnerstvo pre verejné stratégie, Bratislava

Juraj Nemec, profesor, Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica

Bohumil Olach, šéfredaktor, Obecné noviny, Bratislava

Vladimír Pirošík, advokát, spolupracovník TIS, poslanec MsZ v Banskej Bystrici

Ivan Rončák, politológ, Ružomberok

Dušan Sloboda, analytik, Konzervatívny inštitút M. R. Štefánika, Bratislava

Andrej Šteiner, riaditeľ, Karpatský rozvojový inštitút, o.z., Košice

Martin Šuster, ekonóm, Národná Banka Slovenska, Bratislava

Ľubica Trubíniová, projektová manažérka, iniciatíva Bratislava otvorene

Eduard Vokál, primátor, Lipany